O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov
____
2023 yil "29" august

BOLALAR ADABIYOTI (CHILDREN`S LITERATURE)
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60112600 – Maktabgacha va boshlang`ich ta`limda xorijiy til (ingliz tili)

Chirchiq – 2023

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
MM204</td><td>O'quv yili
2024-2025</td><td>Semestr
4</td><td colspan="2">ECTS - Kreditlar
4</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="2">Ta'lim tili
Ingliz</td><td colspan="2">Haftadagi dars soatlari
6</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg'ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta'lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Bolalar adabiyoti (Children`s literature)</td><td>60</td><td>60</td><td>120</td></tr>
<tr><td>2.</td><td colspan="5">
I. Fanning mazmuni.
Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni bolalar adabiyoti namoyandalari va ularning asarlari bilan tanishtirish, ijod namunalarini tahlil qilish orqali ulardagi nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirish, tarbiyaviy va badiiy-estetik ruhni rivojlantirishdir.
Fanning vazifasi – talabalarga bolalar adabiyotidagi janr va bosqichlarni, shuningdek, muayyan mamlakat bolalar adabiyoti taraqqiyoti tarixiy jarayonlar bilan bog'liqligini o'rgatish, turli davr va turli milliy adabiyotlarga tegishli bo'lgan yirik bolalar adabiyoti vakillari hayoti, ijodiy yo'li, asarlari va ularning badiiy ahamiyati haqida chuqur bilim berishdan iborat.

II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:
1-mavzu. Bolalar adabiyotiga kirish
Bolalar adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari: badiiy va pedagogik komponentlar. O'quv fani sifatida bolalar adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari. Jahon adabiyotida "bolalik" hodisasi. Bolalar adabiyoti fanining maqsad va vazifalari, ob'ekt va mavzusi. Bolalar adabiyotining muloqot, xedonistik, estetik, ma'rifiy, informativ vazifalari. Bolalar adabiyotida didaktik va badiiy aloqalar muammolari. Bolalar adabiyotini badiiy baholash mezonlari.
2-mavzu. Bolalar adabiyotini o'qitishda xorijiy tildagi matnlarni tanlash va adaptatsiya qilish.
Adabiyot va tillarni o'qitishning o'zaro munosabatlari. Adabiyotlarni o'qitish materiallarini tanlash va moslashtirish. Materiallarni tanlash va moslashtirish printsiplari. Adabiyotlarni o'qitishda badiiy materiallarni rivojlanish. Dars materiallarini loyihalash. Dars davomida ishlatiladigan usullar va metodlar bolalarni yoshiga va bilim darajasiga ko'ra moslashtirish.
3-mavzu. Bolalarning o'qish doirasi
Bolalarning o'qish doirasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyati. Bolalar adabiyoti yoshiga qarab, adabiyot turlari bo'yicha, asarlar turlari bo'yicha tasnifi. Bolalarning o'qish doirasini shakllantirish printsiplari: psixologik, pedagogik, adabiy, tarixiy va adabiy. Bolalar o'qish uchun kitob tanlash mezonlari. Turli yoshdagi bolalar tomonidan kitobni idrok qilish xususiyatlari. Bolaning rivojlanishi va rivojlanishida bolalari adabiyotining o'rni. Zamonaviy bolaning o'qish doirasi. Bolalar adabiyotiga ilmiy tadqiqot yondashuvi.
</td></tr>
</table>

4-mavzu. Bolalar folklorining turlari

Folklor, xalq og'zaki ijodi va bolalar adabiyoti. Xalq og'zaki ijodi asarlarining o'ziga xos xususiyatlari. Bolalar folklori va uning turlari. Bolalar folklorlarini to'plash va o'rganish tarixi. Bolalar folklorining turlari. Hayvonlar xaqidagi ertaklar. Xayoliy-fantastik ertaklar. Hayotiy-maishiy ertaklar. Hajviy ertaklar. "Bo'g'irsoq" ertagi.

5-mavzu. Bolalar adabiyoti janrlari tizimi

Bolalar adabiyotining o'ziga xosligi. Janr kontseptsiyaci. Bolalar adabiyotining genetik shakllari va uslubi (adabiy she'riy va nasriy ertak, hikoya, avtobiografiya, tarixiy, sarguzasht janrlari, fantaziya va uning janr turlari, ilmiy, ta'limiy va ilmiy-fantastik, sintetik va sinkretik janrlar, davriy va tanqidiy nashrlar) evolyutsiyasi.

6-mavzu. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari va janrlari

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari va janrlari : alla-qo'shiq, ertak topishmoq, maqol, tez aytish. Bolalarning ilk nutqini rivojlantirishga yordam beradigan adabiyot asarlarining muhimligi va klassifikatsiyalari. Qisqa, mazmuni sodda, rasmlari rangbarang va xarflari yirik-yirik kitoblarning ahamiyati. Jahon adabiyotining mashhur mualliflari va ularning kitoblarining maqsadlariga ta'rif. Maqol, topishmoq va tez aytishlar. Maqol va topishmoqlar haqida ma'lumot. Maqollarining tasnifi. Topishmoqlarda bir necha xil belgilarning yashirin, sirli holda ifodalanishi. Tez aytishlar xaqida ma'lumot, ularning bola tilini ravon qilinishda tutgan o'rni

7-mavzu. Askiya, latifa va loflar. Afsona va rivoyatlar.

Latifa termini haqida ma'lumot berish. Latifaning satira va yumorga asoslanishi. Latifalarda Nasriddin obrazining g'oyaviy asoslari. Lof janrining qiziqchi va askiyabozlar orasida shakllanishi va ijro etilishi. Lofning syujet va kompozitsiyasi. Latifa va lofning bir-biriga yaqinligi va farqli jixatlari. Askiya termini haqida. Askiyaning xalq ma'naviyatidagi o'rni.

Afsonaning g'oyaviy-tematik yo'nalishlarga ko'ra turlari. Sof mifologik afsonalar, tarixiy voqea va hodisalar haqida afsonalar. Rivoyat, tarixiy va toponimik rivoyatlar. Rivoyatlarning syujet va kompozitsion tuzilishi.

8-mavzu. Maktab yoshidagi kichik bolalar adabiyoti va ularning o'ziga xos xususiyatlari.

Janr va turlari, tarbiyaviy axamiyati. Yosh bolalarning o'qishga qiziqishlarini oshiradigan asarlar. Janrlardan she'rlar, sehr, fantastik ertak, sarguzasht xikoya, qissa va dostonlar. Asarlarning qahramonlari xatti-harakatini baholash, ayrim holatlarda ularni mardlik va jasorat harakatlarini takrorlashga o'rgatadigan kichik badiiy asarlar. O'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga hissa qo'shadigan kichik xajmdagi asarlar.

9-Mavzu. Yevropa xalq og'zaki ijodi.

Ertaklar. Qo'shiq va allalar. Masal va matallar. "Three wise men", "Twinkle Twinkle little Star", "Animal House", "Can a flea climb a tree?", "A bear named Sue". "The for and the Stork", "Is it alive" kabi masallar, "The Hare and the Tortoise", "The Milkmaid and Her Pail", "The Wolf in Sheep's Clothing", "The

Ant and the Grasshopper", "The Goose that laid the Golden Eggs", "The Horse and the Donkey", "The Lion and the Mouse", "The Gingerbreadman" kabi qisqa hikoyalar.

10-Mavzu. Jahon bolalar adabiyotining paydo bo'lishi.

Ingliz adabiyotining qahramonlik ertaklari. Epik dostonlar. Ingliz adabiyotiga tegishli bo'lgan "Beovulf" epik she'ri. Jahon bolalar adabiyotida dastlabki asarlar, ularning janr va yozish uslublari, "Orbis Piktus" (Orbis Pictus) asari muallifi Djon Amos Komentius (John Amos Comenius) haqida ma'lumot. Uning ingliz tiliga tarjima qilingan asari.

11-mavzu. O'rta asrlar bolalar ingliz adabiyoti.

O'rta asrlar bolalar adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari, janrlar, mualliflar. Adabiyotning bolalar uchun tarbiyaviy ahamiyati. CHoser, Kakston asarlari. (Choserning (Chaucer) "Nun's Priest's Tale", "Little Hugh of Lincoln", "Treatise on the Astrolabe, Kakstonning (Caxton "Jason " (1477), "Reynard the Fox" (1481, 1489), "Golden Legend" (1484), "The History of King Arthur" (1485).

12-mavzu. 1550–1800 yillar ingliz bolalar adabiyoti: ilk bosma bolalar adabiyoti asarlari.

Shu davrdagi kitoblarning o'ziga xosligi, ilk chop etilgan rasmli kitoblar. Djon Nьyuberri, Richard Djonson asarlarining tarbiyaviy va axloqiy xususiyatlari. (John Newbery "A Little Pretty Pocket-Book" , Richard Johnson "The Seven Champions of Christendom", "Tom Hickathrift", "Old Mother Shipton" va "The King and the Cobbler").

13-mavzu. Chet el bolalar adabiyoti tarixining asosiy bosqichlari

XVII-XVIII asrlarda bolalar adabiyotining rivojlanishi. Klassitsizm va ma'rifatparvarlik davridagi chet el bolalar adabiyoti. XVII asr frantsuz mumtoz asri sifatida. Badiiy klassitsizmning bolalar adabiyotidagi aksi. Xans Kristian Andersen hayoti va ijodi, bolalar adabiyotidagi o'rni. "Bolalar uchun aytilgan ertaklar", "Yangi ertaklar", "Tarix", "Yangi ertaklar va tarix", "Qo'ng'iroqli girdob", "Kolbasa sixidan sho'rva", "Go'ng-qo'ng'iz" .

14-mavzu. XVII asr Yevropa adabiyotida adabiy afsonaning janri, o'ziga xos xususiyatlari.

SH.Perroning "Qadimiy va zamonaviy mualliflar haqida baho" deb nomlangan argumenti. SH. Perro ertaklarida folklor hikoyasi va o'ziga xos xususiyatlari. SH.Perro ertaklarining ingliz tiliga tarjimasi. Sharl Perroning "Qizil qalpoqcha", "Kuloyim" va "Etik kiygan mushuk" asarlari. Italiyalik bolalar yozuvchisi Janni Rodarining hayoti va ijodi. Uning "Chippolinoning sarguzashtlari", "Telefonda aytilgan ertaklar", "Jelsamino yolg'onchilar mamlakatida", "Osmondagi tort", "Televizorga kirib qolgan Jip", "Rim ertaklari", "Uchtadan oxiri bor ertaklari" xikoyalari tahlili.

15-mavzu. Ma'rifatparvarlik davri "sarguzasht roman"ning bolalar adabiyotida tutgan o'rni

Ma'naviy-ma'rifiy roman. Ma'naviyat falsafasi va mafkurasi va hamda ularning bolalar adabiyotida aks etishi. XVIII asr ingliz adabiyotida "sarguzasht roman"ning o'ziga xos xususiyatlari. D.Defoning "Robinzon Kruzo sarguzashtlari" romani: mehnatsevarlik g'oyasi. Romanning allegorik ma'nosi. J.

9.	**Taqrizchilar:** **M.A.Yusupova-** CHDPU, "Xorijiy tillar" kafedrasi mudiri, PhD. **X.Bakiyeva** – Nizomiy nomidagi TDPU "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori,PhD.

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.

6.

X. Asosiy adabiyotlar:

1. Jumaboyev M. Bolalar Adabiyoti (darslik-majmua) „O‘qituvchi“. Toshkent, 2010 C. 368
2. Arzamastseva I.N., Nikolaeva S.A. Detskaya literatura 3-e izd., pererab. i dop. Moskva: Akademiya, 2012, 576 s http://www.academia-moscow.ru/ftp_share/_books/fragments/fragment_17353.pdf
3. Understanding Children’s Literature Edited by Peter Hunt Taylor & Francis e-Library,2002.https://khidiglibrary.weebly.com/uploads/7/0/5/6/7056479/understanding_childres_literature.pdf
4. International Companion Encyclopedia of Children’s Literature Second Edition, Volume1. Edited by Peter Hunt. 2004 Routledge Ltd New York, https://www.twirpx.com/file/1424450/
5. The Norton Anthology of Children's Literature: The Traditions In English W • W • NORTON & COMPANY • New York • London* edited Jack Zipes https://mafiadoc.com/the-norton-anthology-or-childrens-literature_5a18be8e1723dda28a7facd9.html

XI. Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Bridges to Reading Grades K-3 Teaching Reading Skills with Children's Literature Suzanne I. Barchers 1999 Teacher Ideas Press A Division of Libraries Unlimited,Inc.Englewood,Colorado,file:///D:/download/barchers_suzanne_i_bridges_to_reading_k3_teaching_reading_sk.pdf
2. The Riverside Anthology of Children's Literature 6th edition by Saltman, Judith (1985) https://cheospidem.firebaseapp.com/34/The-Riverside-Anthology-of-Childrens-Literature.pdf
3. O‘zbek bolalar adabiyoti antologiyasi. -T.: Sharq., 2005
4. Zubareva Ye.E. (red.) Detskaya literatura Ucheb. posobie. — M.: Prosвещenie, 1989. — 399 s. https://www.twirpx.com/file/1408574/

Axborot manbalari

1. http://cspi.uz
2. http://www.twirpx.com
3. http://www.booksbooksbooks.ru
4. http://www.literature-online

7.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “29” avgust dagi qarori bilan tasdiqlangan

8.

Fan/modul uchun ma’sullar:

Sh.I.Botirova – CHDPU, “Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi” kafedrasi mudiri, prof.,p.f.d.Dsc., professor

F.K.Kurbanova – CHDPU, “Boshlang‘ich ta’lim” kafedrasi o‘qituvchisi.

Sviftning “Gulliverning sayohatlari” romani: muammolar va poetika. Lilliputlar saltanati.

III. Amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Bolalar adabiyotiga o’ziga hosligi
2. Bolalar adabiyotini o’qitishda xorijiy tildagi matnlarni tanlash va adaptatsiya qilish.
3. Bolalarning o’qish doirasi
4. Bolalar folklorining turlari
5. Bolalar adabiyoti janrlari tizimi
6. Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalar adabiyotining o’ziga xos xususiyatlari va janrlari
7. Askiya, latifa va loflar. Afsona va rivoyatlar.
8. Maktab yoshidagi kichik bolalar adabiyoti va ularning o’ziga xos xususiyatlari
9. Yevropa xalq og’zaki ijodi
10. Jahon bolalar adabiyotining paydo bo’lishi.
11. O’rta asrlar bolalar ingliz adabiyoti
12. Chet el bolalar adabiyoti tarixining asosiy bosqichlari
13. XVII asr Yevropa adabiyotida adabiy afsonaning janri, o’ziga xos xususiyatlari.
14. Ma’rifatparvarlik davri “sarguzasht roman”ning bolalar adabiyotida tutgan o’rni
15. Romantizmning badiiy tasnifi va chet el bolalar adabiyoti

Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo‘yilgan masalani o‘rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to‘liq ochib beriladi.

Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ingliz halq og’zaki ijodi
2. Kelt ertaklari
3. Aka uka Grimmlar hayoti va ijodi
4. Vilgelm Gauf hayoti va ijodi
5. Xans Kristian Andersen hayoti va ijodi
6. Alan Aleksandr Miln hayoti va ijodi
7. J. Rodarining CHipolino sarguzashtlari
8. N. Nosovning Bilmasvoy haqida ertaklari
9. A. Lingrenning Karlson haqida ertaklari
10. O’zbek xalq og’zaki ijodi
11. Rus xalq og’zaki ijodi

12. R.R.Tolkienning “Uzuklar hukmdori” trilogiyasida falsafiy muammolar;
13. M.Tvenning “Gekleberri Finn” asarida ta’lim tarbiya masalasi;
14. M.Tvenning “Tom Soyer” romanining ma’naviy va badiiy o’ziga hosligi;
15. R.Kipling “Changalzorlar kitobi” asarida tabiat va inson dunesining tafovuti;
16. B.H.Potter ertaklarida hayvonot dunyosi;
17. Alan Aleksandr Miln “Vinni Pux” asarining badiiy o’ziga hosligi;
18. Xans Kristian Andersen ertaklarida ezgulik va yovuzlik tafovuti ifodasi;
19. O.Ualdning “Baxtli Shahzoda” asarining tarbiyaviy ma’nosi;
20. L.Kerollning “Alisa Ko’zgu ortida” asarida badiiy o’yin an’anasi.
21. L.Kerrollning “Alisa Mo’jizalar mamlakatida” asarining falsafiy g’oyasi
22. Bolalar adabiyotini o’qitishda xorijiy tildagi matnlarni tanlash va adaptatsiya qilish.
23. Bolalar folklorining turlari
24. Bolalar adabiyoti janrlari tizimi
25. Askiya, latifa va loflar. Afsona va rivoyatlar.
26. Maktab yoshidagi kichik bolalar adabiyoti va ularning o’ziga xos xususiyatlari
27. XVII asr Yevropa adabiyotida adabiy afsonaning janri, o’ziga xos xususiyatlari.
28. Ma’rifatparvarlik davri “sarguzasht roman”ning bolalar adabiyotida tutgan o’rni
29. Rus bolalar adabiyoti namoyandalari
30. Rus ertaklari. Rus matal va hikoyalari.
31. Bolalar tarbiyasida rus she’riyatining o’rni.
32. O’zbek bolalar adabiyoti namoyandalari
33. Maktabgacha ta’lim yoshidagi o’zbek bolalar adabiyoti.
34. O’rta va katta yoshdagi o’zbek va sharq bolalar adabiyoti.
35. Bolalar adabiyotini o’qitishda xorijiy tildagi matnlarni tanlash va adaptatsiya qilish.
36. Bolalar folklorining turlari
37. Bolalar adabiyoti janrlari tizimi
38. Askiya, latifa va loflar. Afsona va rivoyatlar.
39. Maktab yoshidagi kichik bolalar adabiyoti va ularning o’ziga xos xususiyatlari
40. XVII asr Yevropa adabiyotida adabiy afsonaning janri, o’ziga xos xususiyatlari.
41. Ma’rifatparvarlik davri “sarguzasht roman”ning bolalar adabiyotida tutgan o’rni
42. Rus bolalar adabiyoti namoyandalari
43. Rus ertaklari. Rus matal va hikoyalari.
44. Bolalar tarbiyasida rus she’riyatining o’rni.
45. O’zbek bolalar adabiyoti namoyandalari
46. Maktabgacha ta’lim yoshidagi o’zbek bolalar adabiyoti.
47. O’rta va katta yoshdagi o’zbek va sharq bolalar adabiyoti.
48. R.Kipling. Inson faolligi va mardligining ulug’lanishi. “Changalzorlar kitobi”, “Nur so’ndi” va “Kim” asarlarining badiiy ahamiyati.
49. R.Kipling. “Agar” she’rining didaktik ahamiyati
50. Ketrin Potterning “Quyon Piter” asari
51. Shved bolalar yozuvchisi Astrid Lindgren kitoblari tahlili va ilgari surilgan g’oyalar. “Peppi - Uzun Paypoq”, “Mio, Mening Miom!”,
52. Astrid Lindgren “Kichkintoy va tomda yashaydigan Karlson”, “Tomda yashaydigan Karlson yana uchib keldi”.
53. J.K. Rouling va uning “Garri Potter” xronikasi.
54. Milnning ijodida hayvonot ertaklari an’anasi. Vinni Pux qahramonini yaratishning asosiy usuli.
55. P. Mumin she’riyati
56. R. Parfi she’riyati
57. A. Pushkin ertaklari
58. K.S. Lyusning “Narniya Saltanati”
59. A. Barto she’riyati
60. Ingliz masal va matallari.

3. **VII. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:

Fanni o’zlashtirish natijasida talaba:

- bolalar adabiyotiga oid turli janrlar taraqqiyoti;
- chet el va o’zbek adabiyoti yetakchi namoyandalari ijodi to’g’risida ***tasavvur va bilimga ega bo’lishi***;
- badiiy adabiyotning ijtimoiy borliq bilan aloqasidagi muammolar yechimini topishni;
- ixtisosligi bo’yicha aniq, ravon, mukammal ma’lumotlar, tavsiflar qila olishni;
- bolalar adabiyotiga oid nasriy va nazmiy asarlar mohiyatini tushunib, gapirib bera olish;
- bolalar adabiyoti to’g’risida keng bilimni hayotga tatbiq qila olish ***ko’nikmalariga ega bo’lishi***;
- bolalar adabiyotiga oid turli janrlarni farqlay olish;
- bolalar adabiyoti yetakchi namoyondalari asarlarini tahlil qila olish;
- maktabgacha va boshlang’ich ta’lim darajasiga mos keladigan badiiy matnlarni saralab, baholab o’quv jarayoniga tatbiq etish;
- bolalar yoshi va bilish darajasini inobatga olgan holda badiiy adabiyotlarni moslashtirish ***malakalariga ega bo’lishi kerak.***

4. **VIII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:**

- interfaol keys-stadilar;
- Savol-javob;
- Blum taksonomiyasi;
- Loyiha texnologiyasi;
- Aqliy hujum metodi.

5. **IX. Kreditlarni olish uchun talablar:**